

MÍÐSTÖÐ SVEIGJANLEGS NÁMS (CFL) — HVERNIG STEFNA ÞJÓÐAR BIRTIST Í SVÆÐISBUNDINNI STARFSEMI

Miðstöð sveigjanlegs náms (Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL)) var sett á laggirnar í tengslum við stefnu sænskra stjórnvalda í sí- og endurmenntun. Hlutverk CFL er að auðvelda aðgengi að sí- og endurmenntun, að gera nám sveigjanlegra en það er nú á tveimur mikilvægum sviðum sænskrar fullorðinsfræðslu, við skipulagða alþýðufræðslu og fullorðinsfræðslu sveitarfélaganna.

Tvö séreinkenni hafa þróast í starfi CFL, starfsemin og aðferðirnar. Aðferðirnar sem stofnunin beitir hafa vakið verðskuldaða athygli, nú síðast með viðurkenningunni „European e-learning Award 2005“.

SJÁLFBÆR ÞRÓUN Í SVEIGJANLEGU NÁMI

Lokamarkmiðid með starfsemi CFL er að auðvelda fullorðnum aðgengi að sveigjanlegu námi. Sökum þess að fullorðinsfræðsluáðilum og sveitarfélögum er falið að sjá um námskeiðshald fyrir fullorðna er CFL metið eftir því hvernig þessum staðbundnu fræðsluáðilum tekst að bjóða upp á sveigjanlegar aðferðir í starfi sínu. Fyrir CFL þýðir það að það er ekki einungis mikilvægt að þróa nýja þekkingu á sveigjanlegri kennslu heldur einnig að ýta undir og styðja við breytingar hjá svæðisbundnum fullorðinsfræðsluáðilum og fræðslustofnunum sveitarfélaganna. Hlutverk CFL er ekki aðeins að vinna að því að efla færni einstaklinga heldur líka styðja fyrirtæki í þróun sinni.

Eitt mikilvægasta tækið í rekstri CFL er þróunarsjóður sem stofnunin hefur til ráðstöfunar. Á hverju ári fá samtök í fullorðinsfræðslu og fullorðinsfræðsluáðilar á vegum sveitarfélaga úthlutað úr þróunarsjóðnum. Þróunarsjóðir eru ekki óvenjulegir en sérstaða þróunarsjóðs CFL er að horft er sérstaklega á takmarkið með þróunarverkefnum. Þegar fjármunir til þróunarverkefna eru auglýstir til umsóknar er venjulega verið að leita að einstakri hugmynd sem á að þróa. Svæðisbundinn fræðsluáðili þróa síðan hugmyndina og að því loknu á stofnunin sem deildi út fénu að greina árangurinn og breiða út þekkingu og reynslu til annarra fræðsluáðila. Reynslan hefur sýnt að þetta er ekki áhrifamikil aðferð. Oft stöðvast vinnan við verkefnið um leið og styrkurinn er uppurinn og erfitt getur reynst að miðla þekkingunni frá staðbundnum verkefnum til annarra.

Til þess að komast hjá þessu hefur verið ákveðið að styrkir CFL til þróunarverkefna séu ekki veittir til þekkingar-

þróunarverkefna heldur til þróunar fyrirtækja. Auðvitað er úthlutað eftir ákveðnum úthlutunarreglum en umsóknir eru metnar eftir því á hvern hátt fræðsluáðilinn áformar að breyta hefðbundinni starfsemi í tengslum við verkefnið. Áherslan er lögð á að breytingarnar sem þróunarverkefnið hefur í för með sér, gangi í gegn innan eins árs og hægt sé að vinna að verkefninu áfram án sérstaks fjárhagsstuðnings. Þann styrk sem fræðsluáðilar fá á að nýta til þess að fleyta þeim áfram í breytingarferli, þ.e.a.s. búa þá undir breytingarnar sem verða að eiga sér stað til þess að sveigjanlegt nám verði eðlilegur hluti starfseminnar. Til þess að tryggja árangur af þróunarverkefnum njóta fræðsluáðilarnir einnig annars konar stuðnings sér að kostnaðarlausu, s.s. stuðnings ráðgjafa, aðstoðar við að þróa færni einstaklinga og símenntun þeirra, aðgangs að Netinu o.s.frv. Ávinningurinn við þessa vinnuáferð er fyrst og fremst sá að þeir styrkir sem úthlutað er hafa óhjákvæmilega í för með sér að markhópurinn, fullorðnir námsmenn, fær betri aðgang en áður að sérfræðingum, tækjum og tólum og öðru sem þarf til sveigjanlegs náms, auk þess sem opinbert fé nýtist betur en ella.

CFL vinnur að sjálfsögðu einnig að þróun nýrrar þekkingar sem fólk aflar sér með sveigjanlegu námi. Sú þróunarvinna á sér stað í sérstökum sérfræðingahópum sem í eru einstaklingar með mikla reynslu af alþýðufræðslu og fullorðinsfræðslu sveitarfélaganna. Þessir hópar bera bæði ábyrgð á að skilgreina mikilvæg þekkingarsvið þar sem

Hans-Inge Persson

fólk notar sér sveigjanlegt nám og að kynna þá þekkingu og reynslu sem er til á þeim sviðum. Ávinningurinn af þessu er að sú nýja þekking sem er kynnt byggist á hagnýtri reynslu fyrirtækja á þessu sviði en ekki einungis á reynslu við verkefnavinnu fyrirtækja sem valist hafa saman fyrir tilviljun.

Hluti af starfsemi CFL snýr að fræðsluáðilum sem ekki fá hlut í sérstöku þróunarfé. Umsvifamest eru verkefni sem snúa að þróun raunfærnimats og framhaldsmenntunar. CFL býður kennslufræðingum og þeim sem stýra fræðslu fullorðinna á vegum fræðslusambanda og námsflokka ókeypis þjálfun til að meta raunfærni. Á undanförunum árum hafa að meðaltali 4000 manns á ári fengið þessa þjálfun. Viss hluti vinnunnar við að þróa raunfærnimatið er einnig unninn í samstarfi við háskóla en það gefur þátttakendum kost á að fá einingar í háskólanámi fyrir að hafa sótt námskeiðin.

FJARNÁM FYRIR ALLA LANDSMENN

CFL ber einnig að sjá til þess að fjarnám sem í boði er sé opið öllum. Markmiðið með því námi sem CFL býður upp á er að það komi til viðbótar því námi sem íbúar á tilteknum svæðum eiga kost á. Áður leystu einstaka fræðsluáðilar þetta með því að hafa í boði fjöldann allan af námskeiðum og annast sjálfir kennsluna. Síðustu ár hefur verið dregið úr þessari starfsemi en samtímis hafa verið sett upp námskeið fyrir fjarnám sem eru opin öllum en fullorðinsfræðsluáðilar víða um land sjá um framkvæmdina að öllu leyti. Hlutverk CFL hefur með þessu breyst í átt að því að „spinna þræðina í vefinn“ og miðla námskeiðum. Nú er unnið hörðum höndum við að þróa vef sem nefnist „Netvux“. Þessi vefur á að verða grunnur að námstilboðum á landsvísu.

GERÐ VERKFÆRA OG STUÐNINGSEFNIS

CFL beinir sjónum sínum einkum að notkun upplýsinga- og samskiptatækni í sveigjanlegu námi. Til þess að efla þróun og notkun þessarar tækni í sveigjanlegu námi vinnur CFL að gerð ýmiss konar verkfæra og stuðningsefnis fyrir sveigjanlegt nám með upplýsinga- og samskiptatækni. Sem dæmi um verkfæri má nefna að CFL býður þeim sem nota aðallega táknmal upp á táknmalsvettvang. Með hjálp vefmyndavéla gerir verkfærið þeim hópi kleift að nota táknmal þótt það sé ekki lesið samstundis. Myndirnar er hægt að senda á einfaldan hátt og lesa í spjallþræði. Ann að verkfæri er Námskeiðasafnið, sem er vinnusvæði fyrir þá sem setja saman eða stjórna svokölluðum rafrænum kennslugögnum. Námskeiðasafnið gerir leiðbeinendum mögulegt að útbúa námsefni sjálfir með því að tengja rafrænu gögnin, staðlaðar einingar og námsþætti sem er hægt að ná til með Námskeiðasafninu.

Hvað námsefnisgerðina varðar hefur CFL alveg horfið frá því að gera námskeið en einbeitir sér nú að gerð rafrænna kennslugagna. Meðal rafrænna kennslugagna eru hreyfimyndir, stutt myndbönd og æfingar á ýmsum sviðum. Kennslugögnin nota kennarar ásamt eigin efni, t.d. texta til viðbótar eftir atvikum, til þess meðal annars að útbúa staðlaðar einingar fyrir námskeið. Rafrænu kennslugögnin gera leiðbeinendum kleift að setja saman námskeið sem hæfir markhópi þeirra á alveg nýjan hátt.

SÉRSTAKIR MARKHÓPAR

CFL vinnur einnig að viðfangsefnum sem varða nokkra sérstakra markhópa, fyrst og fremst hreyfihamlaða og innflytjendur. Sérstakt viðfangsefni stofnunarinnar er að þróa námskeið og námsefni fyrir heyrnarskerta sem nota aðallega táknmal. Af því tilefni hefur CFL útbúið fjölda námskeiða og námsefni fyrir framhaldsskóla ásamt því að standa fyrir áður nefndum táknmalsvettvangi.

Þá hefur CFL einnig byggt upp námskeið sem nefnt er SAFIR, en það er sveigjanlegt námskeið fyrir innflytjendur. SAFIR er grunnnám í sænsku, sniðið að fullorðnum með áherslu á atvinnu, samfélag, iðnir og hversdagslegar aðstæður. Annar hluti verkefnisins er framhaldsmenntun fyrir kennara og ráðgjafa sem munu sjá um námskeið í sveitarfélagi sínu eða annars staðar.

ÞRÓUN Í TENGLUM VIÐ MARKHÓPANA

Eins og áður hefur komið fram vinnur CFL fyrst og fremst að samstarfi. Mjög góður árangur hefur náðst með skipulögðu samstarfi við samtök markhópanna. CFL lítur ekki á að hlutverk sitt sem stofnunar sé að koma ævinlega fram sem sérfræðingar í öllum þáttum sveigjanlegs náms, heldur frekar að vita hverjir eru sérfræðingar og geta virkjað þá til samstarfs.

Aðferðin sem CFL notar byggist á því að virkja þá fræðsluáðila sem upphaflega tóku að sér þróun viðfangsefna. Eftir að hafa starfað í nokkur ár að loknu þróunarverkefninu tengjast aðilarnir CFL aftur. Þá kaupir CFL reynda starfsmenn af viðkomandi fræðsluáðilum til þess að þeir geti verið lærifæður í nýjum þróunarverkefnum. Staðbundnir fræðsluáðilar sem hafa reynslu af gerð námskeiða og kennslu, geta einnig fengið þau verkefni í hendur að koma af stað staðbundnu og landshlutabundnu tengslaneti sem á að styðja við aðra fræðsluáðila í nágrenninu. Þessu leggur CFL einnig lið.

Eftir því sem reynsla starfsmanna og fræðsluáðila vex geta þeir einnig átt von á því að vera beðnir um að taka þátt í sérfræðingahópi sem CFL leiðir. Í sérfræðingahópnum próast ný þekking sem síðar verður grunnur þess stuðnings sem veittur er við staðbundin þróunarverkefni.

Kennarar og ráðgjafar í framhaldsnámi sem tilheyra markhópnum eru oft kallaðir til að vinna að símenntun og færniefningu. Kostirnir við það er að þekkingin dreifist til staðbundnu starfseminnar og einstaklinganna og hún er

bæði fengin frá þeim sem hafa reynslu og miðlað áfram af þeim.

Aðferðina sem CFL notar er þess vegna hægt að kalla hringrás þekkingar og reynslu sem kemur staðbundinni starfsemi að gagni.

Síðan CFL var komið á laggirnar hafa þeir starfshættir sem notaðir eru við að efla sveigjanlegt nám og lýst er hér að framan vissulega sýnt fram á gildi sitt. Fjöldi fræðsluáðila og einstaklinga hefur þróast og þroskast með stuðningi CFL. Framar öðru hefur komið í ljós að þessir starfshættir eru áhrifarík leið til að breyta metnaði og skipulagi á landsvísi í staðbundna athafnasemi sem nær til kjarnahópsins, fullorðinna námsmanna.

Þýðandi greinar er Sigrún Kr. Magnúsdóttir.

UM HÖFUNDINN

Hans-Inge Persson er framkvæmdastjóri CFL.

ABSTRACT

The National Centre for Flexible Learning (Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL)) was established by the Swedish government in connection with its policy on lifelong learning and re-education. The role of CFL is to facilitate access to lifelong learning and re-education and to make learning more flexible than it is now, in two major sectors in Swedish adult education – i.e. in organising education for workers and in local government adult education operations.

Two characteristics have developed in CFL, operations and methods. The methods used by the institution have aroused well-deserved interest, most recently with the “European e-learning Award 2005”.